

O CO ŠLO NA DOBŘÍŠI

Jiří Hájek

To, co se odehrálo na konferenci mladých spisovatelů na Dobříši, nelze zachytit do několika vět. Pokusila se o to závěrečná zpráva, schválená plénem konference a otištěná ve většině deníků. Ale ani jí se myslím nepodařilo dát přesný výraz tomu nejpodstatnějšímu, co se na tomto sněmování zrodilo: vědomí plné spoluodpovědnosti mladých spisovatelů nejen za příští osud naší kultury, ale za budování socialismu v naší zemi na celé frontě života; oné atmosféře vzájemné lidské důvěry, která zavazuje všechny; oné víře v pomoc socialistické kritiky a sebekritiky, pro niž není problémů, s nimiž by se nevyrovnala; onomu duchu mladého maximalismu, jehož ozvuk zaznívá nejjasněji v jedné ze závěrečných vět sjezdové rezoluce, kde se praví, že mladí spisovatelé chtějí být „v rozhodném boji za budoucnost lidstva vždy tam, kde je zápas nejprudší a úkol nejtěžší“; onomu revolucionizujícímu závratnému rytmu letošního února, který podvědomě zrychloval tep našich srdcí a prodlužoval let našich myšlenek, naplňuje nás nezvratným vědomím, že budoucnost naší země i naší kultury je trvale v rukou nás všech: že bude jen taková, jakou ji sami učiníme.

Ano: to nejpodstatnější, co se zrodilo v pěti dnech našeho dobříšského sněmování, stěží se někomu podaří již dnes beze zbytku vyslovit. A přece to nezůstane nevysloveno: vyjádří to sama naše tvorba.

Vy, kdo jste neprožívali dny dobříšského sněmování s námi, budete chtít vědět ovšem mnohem konkrétnější údaje, než jsou ty, které jsme vám zatím dali. Budete se nás na mnoho věcí ptát: budete především chtít vědět, jak je možné, že lidé, kteří se na konferenci sešli, jsouce rozdělení tolika neoddiskutovatelnými názorovými diferencemi, růzností uměleckého směřování, skupinových příslušností a všemi starými spory i nechutěmi, mohli v těchto pěti dnech nalézt dobrou a spolehlivou základnu spolupráce, z níž bude vycházet vše, co chtějí podnikat. Myslíte na něco podobného, o čem vypráví ona známá pohádka o zázračném mlýnu, do něhož jedním vchodem vcházejí všelijak pokroucení neduživci a druhými dveřmi vycházejí sliční konfekční Fridolíni. Nebo se obáváte opakování odstrašujících historií s oněmi různými Kulturními jednotami, které se pokoušely zastříť a vnějškově „překlenout“ neřešitelné ideové protiklady a tak se předem odsoudily k neplodnosti a intelektuálním úbytím. Avšak nemylte se: o nic takového na Dobříši nešlo. Lidé, kteří se na Dobříši setkali, byli ovšem velmi různorodým celkem. Mnohým z účastníků konference, jak se ukázalo zvláště v první sjezdové diskusi, věnované problému svobody

literatury, zněla ještě v uších stará známá propaganda o nutném „glajchšaltování“ kultury v nynější situaci, o ohrožení svobody tvorby, o státně vyžadovaném „konformismu“ básníků v rodící se socialistické společnosti a podobně.

Avšak všechny tyto obavy i základní názorové rozdíly, které se mezi námi vyskytly, nesnažili jsme se zastírat umělou mlhou frází či „překonat“ svornostařením za každou cenu, ani handrkováním podle hesla: „něco já tobě, něco ty mně“. Nešlo nám také o laciné řečnické a debatní vavříny, dobývané pro ně samé: nešlo vůbec o to, potřít na hlavu všechny, kdo uvažují jinak než my, kdo se možná mýlí, avšak kdo poctivě hledají vlastní cestu. Nikoliv co nejvíce „mrtvých“ na imaginárním kolbišti myšlenek, nýbrž co nejvíce „živých“, kteří by mohli a uměli žít v pravdě a pravdou, takový byl úkol, který jsme si dali. Jít věcem na kloub a pomáhat si navzájem ve společném hledání pravdy, to jsou hlavní pravidla hry, která se mezi námi vytvořila. Ta chceme udržet a uplatňovat mezi sebou vždy a za všech okolností.

Nikoliv: na Dobříši nevznikla žádná obdoba Kulturní jednoty mezi mladými spisovateli, ani to nebyl zázračný mlýn, z něhož vyšli samí sliční, konfekčně nalíčení Fridolíni. Vyskytli se ovšem také takoví, kdo se místo lopotné cesty za poznáním, místo poctivého vnitřního vyrovnávání s tím, co se děje ve světě i v nich samých, spokojili snadnou výměnou barev vývěsných štítů: ale v dobříšském prostředí bylo lze nejsnáze rozeznat právě tyto intelektuální příčinlivce, kteří i pod novou barvou zůstali beznadějně včerejší, od těch, kdo se s námi, po svých vlastních, často velmi klikatých cestách, proboujovávají k úkolům, které dnes cítíme společně. S těmi prvními nemáme společného nic. S těmi druhými přes všechny odlišnosti cest a přes všechny tvrdé srážky v minulosti mnoho, ba právě to nejpodstatnější: poctivou vůli jít vpřed čelem k této době, vůli být k prospěchu dnešním lidem a této společnosti. Aby bylo jasno, koho zde míním: mluvím především o Kamilu Bednářovi a jeho přátelích, stejně jako o některých pokrokových katolických básnících, kteří zůstávají tím, čím jsou, a přece jasně cítí, že jejich místo je dnes v jedné řadě s námi. Nezastíráme si odlišnosti, které trvají v celém našem způsobu nazírání: máme však nyní pevný bod, pevné společné měřítko, jímž budeme navzájem moci měřit svou práci: je jím člověk této doby, skutečnost této společnosti, perspektiva budování socialismu u nás.

Druhý, neméně pozitivní výsledek dobříšského sněmování je v tom, že se nám podařilo vyřešit určité základní diference uvnitř našich vlastních řad, pokud jde o aplikaci dialektického materialismu na otázky uměleckého tvoření vůbec a funkci umění ve společnosti zvláště. Skupina syn-

tetických realistů, která si uvnitř široké rámcové koncepce socialistického realismu hledá a vytváří vyhraněnou, zcela konkrétní a osobitou uměleckou cestu, sváděla zde hlavní boj s tendencemi vedoucími k mechanistickému zploštění z jedné a k metafyzické, abstraktní interpretaci dialektického materialismu z druhé strany. Obě tyto tendence ostatně navzájem souvisejí, jak se ukázalo v konkrétním případě sporu o budoucnostní, předjímatelské, společensky aktivizující poslání poezie, kde se naši partneři postavili na stanovisko „konkrétního člověka této doby“, odtrhnuvše metafyzicky přítomnost od budoucnosti a nechtějíce vidět, že už v naší přítomnosti je v živoucí realitě lidí a společnosti obsažená celá budoucnost člověka, nový étos lidských vztahů i nová krása lidského údělu. V tomto, stejně jako v jiných sporech, soustřeďujících se kolem otázky neodtržitelné jednoty poznání a činu, teorie a praxe, která má přímé důsledky i pro onen zcela specifický druh lidského poznání, jakým je právě umění, bylo vždy nalezeno v úporných, mnohahodinových diskusích řešení, které problémy nezplošťovalo a nezastíralo, nýbrž naopak zpřesňovalo a zodpovídalo. I když tyto spory nabyly někdy větší ostrosti než vyrovnávání názorových diferencí se socialisty nemarxistickými, přesto, ba právě proto, byly plodné a podnětné a my nemůžeme než být vděční svým partnerům, zvláště Jindřichovi Chalupeckému a některým jeho přátelům, že nás nutili, abychom hlouběji domýšleli a zpřesňovali své argumenty.

Zdálo by se snad z toho, co bylo řečeno, že naše debaty se soustřeďovaly kolem poněkud akademických témat, bez vztahu k současné společenské a kulturní situaci. Nic by však nebylo nesprávnější než taková představa: tato problematika rostla právě z konkrétních aktuálních otázek a k nim se znovu obracela. Bylo ovšem vadou konference, že při své práci nevycházela přímo z rozboru konkrétních uměleckých děl, jenž by dal zajisté nejplodnější podněty jak pro řešení otázky vztahu socialismu a literatury, tak pro otázku svobody umělecké tvorby či rozboru pojmu modernosti. Oddělování ideové problematiky od rozboru situace jednotlivých uměleckých druhů, jimž zůstaly vyhrazeny večerní přednášky a debaty, bylo zajisté řešením provizorním, které bude v další práci překonáno. Ale ani tento metodologický nedostatek nezabránil, abychom nevězeli na každém kroku až po uši ve velmi praktických konkrétnostech a aby se druhá část sjezdové rezoluce nevypořádala s celou řadou nejnaléhavějších kulturních a kulturně politických úkolů, které jsou bezprostředně před námi. Je nyní na výboru, který byl na Dobříši zvolen, je na nás všech, abychom co nejbohatěji naplnili své dobříšské závazky. Celým svým dílem, vším, co jsme, vším, co ze sebe toužíme vytvořit.

(1948)